

En el centenari de la mort de Jacint Verdaguer (1845-1902)

JORDI FRIGOLA I ARPA

Els amics que tenia Verdaguer a la Bisbal, la majoria redactors d'*El Faro Bisbalense* van aconseguir poques col·laboracions del nostre famós poeta en aquest setmanari. Tanmateix, molt més tard, l'any 1901, va presidir els Jocs Florals de la Bisbal. Els estudis eclesiàstics primer i la feina que va tenir després de ser ordenat sacerdot li impedirien les seves aportacions poètiques a la nostra premsa vuitcentista.

El fet és curiós perquè *El Faro Bisbalense* tenia una difusió més enllà de l'àmbit local i hi enviaven composicions literàries escriptors coneguts i importants com Víctor Balaguer i Frederic Mistral, entre altres, però és explicable pel fet que Verdaguer ja publicava en diferents mitjans de difusió.

Fer sortir una poesia, «A la mort d'en Rafel de Casanova», premiada als Jocs Florals de Barcelona del 1865, a *El Faro...*, el novembre de l'any 1868, s'emmarca en els esdeveniments polítics succeïts feia poc. S'havia produït, feia dos mesos, la coneguda Revolució de Setembre, la Gloriosa, que havia destronat Isabel II i bona part de la classe política catalana i la majoria d'intel·lectuals celebraven exultats la caiguda d'un règim que els havia tingut silenciats. Es vivien uns moments d'apoteosi patriòtica després de patir el regnat d'una sobirana que els havia imposat censura política i que

Jacint Verdaguer, 1871, als vint-i-sis anys.

havia perseguit les manifestacions públiques en llengua catalana. El mateix *Faro* n'havia sofert les conseqüències!

No es podien expressar lliurement les idees contràries al règim establert dominat pel partit moderat amb el vistiplau de la reina.

Els que van rebre més van ser els progressistes que eren els que a la Bisbal participaven a la redacció d'*El Faro Bisbalense*, la intel·lectualitat bisbalenca del període!

Després d'haver-se produït la Revolució, la reacció d'aquests fou instantània contra el que havia estat el govern d'Isabel II i els seus excessos, fins i tot els sentimentals! Paral·lelament les crítiques i els greuges anaven adreçats a tota la dinastia dels Borbons, des de Felip V, el que va esclafar les llibertats de Catalunya el 1714, el despòtic Ferran VII i finalment la seva filla Isabel II.

Tot i ser monàrquics, s'esforçaven a proclamar el seu rebuig a la possibilitat que s'instaurés mai més cap rei d'aquesta nissaga. «No más Borbones, nunca jamás», exclamaven...

Verdaguer en la poesia èpica «A la mort d'en Rafel de Casanova» exalta el patriotisme i l'heroïcitat dels que van lluitar contra Felip V i a favor de les llibertats dels catalans.

Però s'equivoca en explicar la mort d'en Casanova, el conseller en cap, que lluità aferrissadament en la defensa de Barcelona, l'últim reducte important enfront de les tropes castellanes i franceses del primer Borbó, Casanova va ser ferit greument a la cuixa en un dels darrers assalts però no va morir-hi sinó que fou traslladat en secret a la casa pairal del seu sogre on va curar-se i hi visqué amagat molt temps. La família per evitar represàlies va fer constar la seva mort en el setge. Fins que es va des-

cobrir, molts anys després i es demostrà el contrari, els historiadors romàntics van creure sempre la mort de l'heroi en la batalla, la qual cosa era més lloable i bella —la mort del màrtir per la pàtria— des del punt de vista del seu corrent estètic.

I Verdaguer, un jove romàntic de vint anys, també ho va interpretar així:

A divuit anys en Cinto era estudiant i alhora mestre i mosso a Can Tona de Riudeperes, una masoveria a mig camí entre Folgueroles i Vic.

Seccion literaria.

La següent poesia, deguda al inspirat jove poeta, nostre ben car amich en Jacinto Verdaguer, pagés de Riudeperas (Vich), y premiada en los Jochs Florals de 1865 ab una flor d'amaranto d'or y plata,—simbol d'immortalitat que 'ls grechs sembravan en lo sepulcre dels héroes morts per la pàtria,—oferta pèl digne patrici, lo reverent Pbre. D. Mateu Bruguera, vicari, llavors, de San Miquel del Port de la Barceloneta; es referent á la gloriosa mort del il·lustre Conceller en cap, en Rafel de Casanova, l'heróich defensor de las llibertats catalanas contra 'l bárbaro despotisme de Felip V.

A LA MORT D' EN RAHEL DE CASANOVA.

Morir es viurer.

Tres mesos feya ja que cada dia,
al despertar-se la ciutat comptal,
los camps que abans solian provehir-la
veya de hayonetas erissats:
lo mur de pedra, sa defensa, veyá
dins d' un altre de ferro engabiá.
Morir déu sens remey lo noble víctima
ó donarse al que en busca de ella vá.
Mes ¡aixó pla donarse! Era la roca
que del pélach en mitj aixeca 'l cap,
adormida á sos brams y de sas onas
al bátrer coratjós y acalorat.
Si tenia Berwich reguitzells d' homens
y boscos d' armas per dar l' assalt,
tenia ella la invicta Coronela,
que si bé no era d' homens un grapat,
per un Berwich cada un valgut hauria
y valia per tots son capitá,
son capitá, l' il·lustre Casanova,
que eu lo saló de Cent havia jurat
fèr de la plassa una flamant Numància
abans que d' ella un sol rajol donar.
Un jorn, de malehida recordansa,
al peu de la muralla ressoná
l' aspínguet d' un clari que de Berwich
crijava la host terrífica al assalt;
y dels morters tronants al terratrémol,
d' obusos y canons enragullats
á l' ardenta y mortífèra alenada

que 'l camí anava d' ayre netejant;
ab la fam que la presa los donava,
ab la feresa que sól dar la fam,
en esquadrons arrengrats tirávashí
d' Espanya y Fransa lo poder plegat,
al peu de la muralla, per exténdrels
á rengleras lo ferro catalá,
per fèr de rampa als que al derrerer séu
ala! ala! s' hi anavan abocant,
als crits de «¡Viva 'l Rey! á Barcelona!
¡Mória qui mória! A dalt y fora!... A dalt!!»
Ja dalt varen pujar! Lo crit de «¡Es nostra!»
soná per fí en la cortadura real,
y pujarsenhi veyá Barcelona,
llestos com si 'ls vinguera de plá á plá,
als soldats de Berwich, dalt á la cima
la bandera reyal fent tremolar.
Peró... d' «¡Enrera!» tost lo crit ressona,
y á son mágich accent enrera van,
dintre d' un rotlo de feréstechs núvols,
vehent que arriba ja 'l del temporal,
y de bona arribada ja sentint
en sos avansos rastrejar lo llamp.
En Casanova es, que feya estona
veüllava ahont l' estranger donás de cap,
d' una rua de frares y de nobles
patricis per rebátrershi al devant.
Veheulo allá dalt del fortí: miráusel!
Fer, asbalahidor, desesperat,
embestí als de Berwich! Sas llambregadas
de la tigresa semblan, que en son cau,
hont son cadell endormiscat reposa,
una rua de llops ha vist entrar.
Y com á tal s' hi tira! Lo séu sabre
de exténdrer y escapsar assedegat,
ja Ans pèl puny negrenca sanch degota,
ja cruix, ossos y ferro rosegant,
podent ja sobre 'l fort un altre alsarne
d' armas y de cadáver capolats!
Peró, si deu n' aterra, cent n' arriban,
ab cent y cent de més valents detrás,
que 'ls empenyen amunt, com unas á altrás
s' empenyen las onadas de la mar.
Mes ell, á més perill, més s' encoratja;
ahont ne véu més gruixa allá 's rebat,
així parlant als séus: «¡Morir es viurer!...»
¡Qui ab gota de sanch n' ix, no es catalá!»—
Quant, ferintlo de mort brusenta bala,
¡malehida de Déu! en terra cáu.
¡Pobre patrici! Infelís héroe! Al clóurer
los ulls, al ferne lo derrer badall.
vá sentir lo soroll de la cadena
que sa ciutat aymada arrossegá,
d' En Ramon y En Vinyals, que en va s' esforsan,
y de Villaroel ab l' últim ¡ay!
embolt, y d' altres cent y cent, que mártirs
morien per la pàtria llibertat!!!

Jacinto Verdaguer.